

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑
พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕

ที่มา

เกิดจากคณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยข้าราชการสายทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จำนวน ๙๙ นาย โดยมีนายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าสายทหารบก นายนาวัตตรี หลวงสินธุสงครามชัย เป็นหัวหน้าสายทหารเรือ และอำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นหัวหน้าสายพลเรือน ได้ร่วมกันยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้นำพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ซึ่งได้ร่างเตรียมไว้แล้วขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้นำพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ซึ่งได้ร่างเตรียมไว้แล้วขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วพระราชทานแก่คณะราษฎร นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ "สภาผู้แทนราษฎร" มีอำนาจออกกฎหมาย ควบคุมการบริหารประเทศ และมีอำนาจถอดถอนกรรมการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑ นี้ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจมากกว่าสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมดสำหรับที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญบัญญัติให้แบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือ

สมัยที่ ๑ วาระแรกให้คณะราษฎรซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทน จัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้น เป็นจำนวน ๗๐ คน เป็นสมาชิกในสภา

สมัยที่ ๒ ภายในเวลา ๖ เดือน หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ หรือจนกว่าการจัดประเทศ เป็นปกติเรียบร้อยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นจังหวัดละ ๑ คน ถ้าจังหวัดใด มีราษฎรเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพิ่มขึ้นอีก ๑ คน ทุก ๆ ๑๐๐,๐๐๐ คน เศษของ ๑๐๐,๐๐๐ คน ถ้าเกินกว่าครึ่งหนึ่งให้นับเพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีก ๑ คน ประเภทที่ ๒ ได้แก่ สมาชิกที่มีอยู่แล้วในสมัยที่ ๑ (๗๐ คน) และต้องมีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภท ๑ ถ้าจำนวนเกินให้เลือกกันเองว่าผู้ใดจะคงเป็นสมาชิกต่อไป ถ้าจำนวนขาดให้ผู้ที่ เป็นสมาชิกอยู่เลือกบุคคลใด ๆ เข้าแทนจนครบ

สมัยที่ ๓ เมื่อจำนวนราษฎรทั่วประเทศสอบได้วิชาประถมศึกษาได้เป็นจำนวนเกินกว่าครึ่ง และอย่างช้าต้องไม่เกิน ๑๐ ปี สมาชิกในสภาจะต้องเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นเองทั้งสิ้น และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภท ๒ เป็นอันหมดไป การเลือกตั้งให้เลือกตั้ง "ทางอ้อม"

คณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการราษฎร (นายกรัฐมนตรี) และกรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) จำนวน ๑๕ คน ซึ่งทุกคนจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เลือกรัฐมนตรี ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจถอดถอนกรรมการราษฎรแต่คณะกรรมการราษฎรไม่มีอำนาจยุบสภา

จำนวนมาตรา ๓๙ มาตรา

ประกาศใช้ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

ยกเลิก ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

รวมระยะเวลา ๕ เดือน ๑๓ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ที่มา

สภาผู้แทนราษฎรมีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา	๒. พระยาเทพวิฑูร
๓. พระยามานวราชเสวี	๔. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
๕. พระยาปริศานถุเบศร์	๖. หลวงประดิษฐมนูธรรม
๗. นายพันตรี หลวงสินาดโยธารักษ์	๘. พระยาศรีวิสารวาจา
๙. นายพลเรือโท พระยาราชวังสัน	

เมื่อคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญทำการยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ได้เสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ และสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบ ในวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๔๗๕

เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้น ได้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สองของประเทศไทย และถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกที่มีระยะเวลาใช้บังคับนานกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับ

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ "สภาผู้แทนราษฎร" ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือ สมาชิกประเภทที่ ๑ และสมาชิกประเภทที่ ๒ มีจำนวนเท่ากันและวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี

สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นโดยถือจำนวนราษฎร ๒๐๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ระยะเวลาเริ่มแรกใช้วิธีการเลือกตั้ง "ทางอ้อม" โดยราษฎรเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วผู้แทนตำบลเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่ง

สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจำนวนเท่ากับสมาชิกประเภทที่ ๑ นับจากวันประกาศรัฐธรรมนูญ (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) จนกระทั่งมีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ เสร็จ บทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๗๐ คนที่มีอยู่แล้ว ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไปอีก และอย่างช้าไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดจะต้องมาจากการเลือกตั้งของราษฎร ผลจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การเลือกตั้งทั่วไปมีรวม ๔ ครั้ง ครั้งแรกใช้วิธีการเลือกตั้งทางอ้อม ครั้งที่ ๒ ถึง ๔ ใช้วิธีการเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรง

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีก ๑๔ ถึง ๒๔ คน นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีก ๑๔ คน ต้องเลือกมาจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีอื่นนอกจากนั้นจะเลือกมาจาก บุคคลภายนอกก็ได้ ในการบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของ สภา รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนในกระทรวงที่ได้รับแต่งตั้ง และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันใน นโยบายทั่วไปของรัฐบาลด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างสภา กับคณะรัฐมนตรี สภามีสิทธิที่จะลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีรายบุคคลหรือทั้งคณะได้และในทางกลับกันนายกรัฐมนตรีก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ได้

จำนวนมาตรา ๖๘ มาตรา

ประกาศใช้ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

ยกเลิก ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

รวมระยะเวลา ๑๓ ปี ๔ เดือน ๒๙ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๘๙

ที่มา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จำนวน ๖ คน ซึ่งประกอบด้วย

๑. พระยามานวราชเสวี	๒. นายทองเย็น หีลีละเมียร
๓. พลโท หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต	๔. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
๕. นายยล สมานนท์	๖. นายดิเรก ชัยนาม

ได้ร่วมกันเสนอญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ โดยให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้ใช้มานานแล้ว สมควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับสถานการณ์ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการ และพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๘๙ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ลงมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๘๙ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๘๙ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สามของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ พุฒสภาหรือวุฒิสภาในปัจจุบัน และสภาผู้แทน

พวุฒสภา ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรออกเสียงเลือกตั้งโดยทางอ้อม มีจำนวน ๘๐ คน มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ ๖ ปี ในวาระเริ่มแรกให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในตำแหน่งก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญทำหน้าที่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพวุฒสภา พวุฒสภาทำหน้าที่กลั่นกรองยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี กรณีมีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ประธานพวุฒสภาเป็นประธานของที่ประชุม และให้ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธาน

สภาผู้แทน ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรออกเสียงเลือกตั้งโดยตรง โดยวิธีแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละ ๑ คน ในอัตราส่วนราษฎร ๑๐๐,๐๐๐ คนต่อผู้แทน ๑ คน และถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า ๑๐๐,๐๐ คนต่อผู้แทน ๑ คน ทุก ๆ ๑๐๐,๐๐๐ คน เศษของ ๑๐๐,๐๐๐ คน ถ้าเกินกว่าครึ่งให้นับเพิ่มอีก ๑ คน วาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี ในระยะเริ่มแรกให้ผู้แทนที่อยู่ในตำแหน่งก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๘๙ จำนวน ๙๖ คน ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนต่อไป ต่อมามีการเลือกตั้งเพิ่มอีก ๘๒ คน สภาผู้แทนจึงมีสมาชิกทั้งหมด ๑๗๘ คน การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ ที่กำหนดอัตราราษฎร ๑๐๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คนนี้ ได้ใช้เฉพาะการเลือกตั้งเพิ่มครั้งเดียวดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น ยังไม่ได้นำมาใช้กับการเลือกตั้งทั่วไปแต่อย่างใด ก็มาถูกยกเลิกเสียก่อน

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีก ๑๐ ถึง ๑๘ คน ประธาน
พดุมสภาและประธานสภาผู้แทนเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีต้อง
ไม่เป็นข้าราชการประจำรัฐมนตรีได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภาและ
ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรีด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของ
รัฐสภา
๒. สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี
รายบุคคลหรือทั้งคณะได้
๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา
เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๙ พฤษภาคม ๒๕๘๙

ยกเลิก ๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐

รวมระยะเวลา ๑ ปี ๕ เดือน ๓๐ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด คณะรัฐประหารนำโดย พลโท ผิน ชุณหะวัณ ทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง
ประเทศและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๘๙

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๔
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๐

ที่มา

คณะรัฐประหารภายใต้การนำของพลโท ผิน ชุณหะวัณ ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๑ และได้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่ง พลโท หลวงกาจ สงคราม (กาจ เก่งระดมยิง) เป็นผู้ร่างเสนอต่อผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนาม และประกาศใช้วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สี่ของประเทศ มีฉายาเรียกกันว่า "รัฐธรรมนูญใต้ตุ่ม" เนื่องจากนำไปซ่อนไว้ใต้ตุ่มน้ำ เพราะเกรงว่าความจะแตก ถ้าหากมีคนมาเห็นเสียก่อน

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภาคือ วุฒิสภาและสภาผู้แทน

วุฒิสภา (ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรก แทนคำว่า "พฤฒิสภา") มาจากการแต่งตั้งจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนมีกำหนดวาระ ๖ ปี ในกรณีมีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาและให้ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธานรัฐสภา

สภาผู้แทน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงแบบรวมเขตจังหวัด มีกำหนดวาระ ๔ ปี ในอัตราราษฎร ๒๐๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน และมีการเลือกตั้งครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙ คน

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีก ๑๕ ถึง ๒๕ คน รัฐมนตรีผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ว่ากระทรวงต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภา และต้องรับผิดชอบต่อร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรีด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคกับคณะรัฐมนตรี

๑. ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของรัฐสภา

๒. รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อสภา ผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจ

๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้	๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
ยกเลิก	๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒
รวมระยะเวลา	๑ ปี ๔ เดือน ๑๔ วัน
สาเหตุการสิ้นสุด	ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและเจดีย์

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒

ที่มา

สภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภา ๑๐ คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๐ คน และจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ๔ ประเภท ประเภทละ ๕ คน ดังนี้ ประเภทที่ ๑ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ประเภทที่ ๒ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภทที่ ๑ และเป็นผู้ดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงหรืออธิบดีหรือเทียบเท่า ประเภทที่ ๓ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภทที่ ๑ และเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประเภทที่ ๔ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภทที่ ๑ และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีเจ้าพระยาศรัทธาภิมุขเป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญจนเสร็จเสนอต่อรัฐสภา ที่ประชุมรัฐสภาให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒ และเสนอต่อคณะอภิสถมนตรีซึ่งทำหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลงนามประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒ นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภาคือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้งจำนวน ๑๐๐ คน มีกำหนดวาระ ๖ ปี ในวาระเริ่มแรก ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งอยู่ในตำแหน่งก่อนแล้วคงดำรงตำแหน่งต่อไป

สภาผู้แทน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง แบบรวมเขตจังหวัด มีกำหนดวาระ ๔ ปี ในอัตราส่วนราษฎร ๑๕๐,๐๐๐ คนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน เริ่มแรกให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๙๙ คน ซึ่งอยู่ในตำแหน่งก่อนแล้วคงดำรงตำแหน่งต่อไป และเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่ม ใน ๑๙ จังหวัด ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๑ คน รวมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๒๐ คน ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่มีการ "เลือกตั้งทั่วไป" เพราะเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ได้เกิดรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับนี้เสีย

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีก ๑๕ ถึง ๒๕ คน ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. คณะรัฐมนตรีก่อนที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนและต่อวุฒิสภาตามลำดับและต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนก่อน จึงจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินได้
๒. สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้
๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

ยกเลิก ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

รวมระยะเวลา ๒ ปี ๘ เดือน ๖ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด คณะบริหารประเทศชั่วคราวภายใต้การนำของ พลเอก ฉัตรชัย สุภะวัน ทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๗๕

ที่มา จากการทำรัฐประหารภายใต้การนำของ พลเอก ฉัตรชัย สุภชลาศัย เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ และให้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ มาใช้บังคับไปพลางก่อน พร้อมทั้งกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประชุมปรึกษาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ ให้สมบูรณ์ เพื่อให้เป็นรัฐธรรมนูญถาวรต่อไป ซึ่งต่อมาในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕ ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๕ ต่อสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมสภามีมติรับหลักการ และสภาผู้แทนพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีมติเห็นชอบ นำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๕ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียวคือ "สภาผู้แทนราษฎร" ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท ได้แก่ สมาชิกประเภทที่ ๑ และสมาชิกประเภทที่ ๒

สมาชิกประเภทที่ ๑ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงถือจำนวนราษฎร ๑๕๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อยู่ในวาระ ๕ ปี วาระเริ่มแรกที่ใช้รัฐธรรมนูญตามบทเฉพาะกาล ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ จำนวน ๑๒๓ คน ดำรงตำแหน่งต่อไปและต่อมามีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีก ๒ ครั้ง

สมาชิกประเภทที่ ๒ มาจากการแต่งตั้ง ในวาระเริ่มแรกตามบทเฉพาะกาล ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งไว้แล้วจำนวน ๑๒๓ คน เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ คงดำรงตำแหน่งต่อไป

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีก ๑๔ ถึง ๒๔ คน ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสภา กับ คณะรัฐมนตรี สภามีสิทธิที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้ และในทางกลับกันนายกรัฐมนตรีก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ต่อมาระหว่างใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจ และอีก ๒ วันต่อมา ได้มีประกาศพระบรมราชโองการเรื่อง "การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" โดยให้คงบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดิมต่อไป ภายใต้เงื่อนไขบางประการ ซึ่งมีผลทำให้

๑. คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง
 ๒. แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นใหม่ จำนวน ๑๒๑ คน ให้ทำหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรไปพลางก่อน
 ๓. ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ภายใน ๙๐ วัน
- และเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองอีกครั้งที่สอง และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับนี้เสีย

ประกาศใช้ ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

ยกเลิก ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

รวมระยะเวลา ๖ ปี ๗ เดือน ๑๒ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด คณะรัฐประหารภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๗
ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒

ที่มา คณะปฏิวัติ นำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปฏิบัติยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๕ โดยอ้างเหตุผลสำคัญ คือ เพื่อป้องกันภัยจากคอมมิวนิสต์ และรักษาไว้ซึ่งระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐธรรมนูญฉบับเก่าไม่รัดกุมพอที่จะแก้ไขสถานการณ์ได้ จำต้องร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น คือ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ มาใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว และประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒ โดยมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๗ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง จำนวน ๒๔๐ คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ และทำหน้าที่นิติบัญญัติ

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจำนวนตามสมควรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ประกาศใช้ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

ยกเลิก ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

รวมระยะเวลา ๙ ปี ๔ เดือน ๒๓ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๘
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑

ที่มา สภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๒๔๐ คน ตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยใช้เวลาร่างนานถึง ๙ ปี จึงได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ และได้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทน ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธานรัฐสภา

วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้งมีจำนวนสมาชิกในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทน มีวาระคราวละ ๖ ปี

สภาผู้แทน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงแบบ "รวมเขตจังหวัด" ราษฎร ๑๕๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน มีวาระคราวละ ๔ ปี

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีก ๑๕ ถึง ๓๐ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ในการบริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรีด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. สมาชิกรัฐสภาที่มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้

๒. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

ยกเลิก ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

รวมระยะเวลา ๓ ปี ๔ เดือน ๒๘ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด เกิดการปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพล ถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและจดหมายเหตุ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๙
ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรพุทธศักราช ๒๕๑๕

ที่มา คณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ และได้นำเอาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ซึ่งแก้ไขปรับปรุงจากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ มาประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราว เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เก้าของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ "สภานิติบัญญัติแห่งชาติ" ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งจำนวน ๒๙๙ คน ทำหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจำนวนตามสมควรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ประกาศใช้ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

ยกเลิก ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

รวมระยะเวลา ๑ ปี ๙ เดือน ๒ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๐
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

ที่มา

หลังเกิดเหตุการณ์วันมหาวิปโยค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ จอมพล ถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๘ คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการชุดนี้ได้นำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาเป็นแนวทางในการ ยกร่างพร้อมกับรับฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการได้ยกร่างเสร็จเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๗ เสนอให้สภานิติบัญญัติ แห่งชาติพิจารณา และลงมติให้ความเห็นชอบ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็น ประธาน รัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้ง จำนวน ๑๐๐ คน มีวาระ ๖ ปี

สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสมระหว่างรวมเขตจังหวัดและ แบ่งเขต ๆ ละ ๑ คน เป็นแบบผสมเขตละไม่เกิน ๓ คน จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๒๔๐ คน แต่ไม่เกิน ๓๐๐ คน มีวาระ ๔ ปี อัตราจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ให้เป็นไปตาม กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๓๐ คน ทำหน้าที่ บริหารราชการแผ่นดินนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีจำนวนไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งจะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือ เงินเดือนประจำมิได้ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสภา กับคณะรัฐมนตรี

๑. คณะรัฐมนตรีจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรและได้รับมติให้ความไว้วางใจ ก่อน จึงจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินได้
๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ ไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้

๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ยกเลิก ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

รวมระยะเวลา ๒ ปี

สาเหตุการสิ้นสุด คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๑
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙

ที่มา คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ ขึ้น เมื่อร่างเสร็จเรียบร้อยนำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ "สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" ประกอบด้วย สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง จำนวน ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ คน อยู่ในตำแหน่ง ๔ ปี เพื่อทำหน้าที่นิติบัญญัติ

ต่อมาวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จำนวน ๓๔๐ คน

อนึ่ง ก่อนที่ยังไม่มีสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ระหว่าง ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ ถึง ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้ "สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี" ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง ๒๔ คน ทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไปพลางก่อน

และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังบัญญัติย้อนหลังให้คุ้มครองคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไว้ ดังนี้

บรรดาการกระทำ ประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ตลอดจนการกระทำของผู้ปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำ ประกาศหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๒๐ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ประกาศใช้ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙

ยกเลิก ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐

รวมระยะเวลา ๑๑ เดือน ๒๘ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๒
ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐

ที่มา คณะปฏิวัติโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองจาก คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ประกาศยกเลิก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๑๙ และประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ โดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๒ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียวคือ "สภานิติบัญญัติแห่งชาติ" มีหน้าที่

๑. จัดทำรัฐธรรมนูญ

๒. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การจัดทำรัฐธรรมนูญ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คำนึงถึงการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งจะมีขึ้นภายในปี ๒๕๒๑ แต่ถ้าไม่อาจจัดให้มีได้ทัน ให้ขยายกำหนดเวลาการจัดให้มีการเลือกตั้งออกไป ๑๒๐ วัน นับแต่วันสิ้นปี ๒๕๒๑

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมาชิก ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ คน เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน ๓๖๐ คน

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีตามจำนวนที่นายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ประกาศใช้ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

ยกเลิก ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑

รวมระยะเวลา ๑ ปี ๑ เดือน ๑๓ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๓
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑

ที่มา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นเพื่อให้แทนรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ และนำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๓ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา

วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินสามในสี่ของจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีวาระ ๖ ปี

สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (เมื่อแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว) การเลือกตั้งทั่วไปมีทั้งหมด ๔ ครั้ง เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน ๓ คน) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อยู่ในวาระ ๔ ปี ใช้เกณฑ์ราษฎร ๑๕๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสังกัดพรรคการเมืองและพรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดยกเว้นช่วงใช้บทเฉพาะกาล และมีการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๒ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๐๑ คน

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๔๔ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดว่าจะต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาแต่อย่างใด

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. ก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติให้ความไว้วางใจ

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสិทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้

๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

ยกเลิก ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

รวมระยะเวลา ๑๒ ปี ๒ เดือน ๑ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช..) นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศ และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและจดหมายเหตุ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๔
ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔

ที่มา หลังจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ได้ยึดอำนาจการปกครองและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ แล้ว ได้นำร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๔ นับเป็น รัฐธรรมนูญฉบับที่สิบสี่ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มีสภาเดียว คือ "สภานิติบัญญัติแห่งชาติ" มีหน้าที่

๑. จัดทำรัฐธรรมนูญ

๒. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติคำนึงถึงการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งจะมีขึ้น ภายในปี ๒๕๓๔ ถ้าไม่อาจจัดให้มีการเลือกตั้งได้ภายในปี ๒๕๓๔ ให้ขยายกำหนดเวลาการจัดให้มีการเลือกตั้งออกไป ๑๒๐ วัน นับแต่วันสิ้นปี ๒๕๓๔ (วันเลือกตั้งทั่วไปสามารถจัดได้วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕)

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีตามจำนวนที่นายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลเป็นคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ประกาศใช้ ๑ มีนาคม ๒๕๓๔

ยกเลิก ๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

รวมระยะเวลา ๘ เดือน ๘ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๕
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

ที่มา

สภานิติบัญญัติแห่งชาติอันประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๙๒ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำกราบบังคมทูลขอของประธานสภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) ได้ตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อจัดทำเสร็จสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๔ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สิบห้าของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา และต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๓๕ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ แก้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

วุฒิสภา เดิมรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๗๐ คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ ๖ ปี เมื่อครบ ๓ ปีแรก ให้จับฉลากออกครึ่งหนึ่ง และพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกจำนวนเท่าที่ออกไปมาแทนที่ และเมื่อครบกำหนด ๖ ปี สมาชิกวุฒิสภาส่วนที่เหลือจากการจับฉลากต้องพ้นจากตำแหน่ง และมีการแต่งตั้งเข้ามาแทนที่ทุก ๓ ปี

ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ แก้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวน ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้ามีเศษให้ปัดทิ้ง และแก้ไขวาระดำรงตำแหน่งเหลือคราวละ ๔ ปี อย่างไรก็ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ยังคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาอยู่ต่อไปจนกว่าจะครบวาระสี่ปี นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๕) ตามมาตรา ๒๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ และสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงเป็นข้าราชการประจำได้

สภาผู้แทนราษฎร เดิมรัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๖๐ คน ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ เปลี่ยนแปลงเป็นใช้เกณฑ์ราษฎร ๑๕๐,๐๐๐ คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสังกัดพรรคการเมืองและ

พรรคการเมืองนั้นต้องส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด เช่น ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๓๙๓ คน พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๙๘ คน เป็นต้น

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๔๘ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากการแก้ไขเพิ่มเติม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ กำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมืองมิได้ กล่าวคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาสามารถที่จะเป็นรัฐมนตรีได้

ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. ก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้

๓. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ประกาศใช้ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

ยกเลิก ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

รวมระยะเวลา ๕ ปี ๑๐ เดือน ๒ วัน

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๖
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ที่มา

นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ตั้งคณะกรรมการปฏิรูปทางการเมือง (คปก.) ขึ้น เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ คปก. ได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๒๑๑ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งหมด ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๙ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นการนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง โดยเพิ่มความในหมวด ๑๒ ตั้งแต่มาตรา ๒๑๑ ทวิ จนถึงมาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์วิสัยติ เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ร่างและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพยิ่งขึ้น และเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยยังคงรักษาระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป

สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๙๙ คน มาจากที่ประชุมรัฐสภา เลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดต่าง ๆ ๗๖ คน จากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ๒๓ คน สภาร่างรัฐธรรมนูญได้แต่งตั้งคณะกรรมการสามัญคณะต่าง ๆ รวม ๗ คณะ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ และเมื่อจัดทำเสร็จแล้วในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ สภาร่างรัฐธรรมนูญลงมติให้ความเห็นชอบ พร้อมทั้งส่งมอบให้ประธานรัฐสภาในวันเดียวกัน

รัฐสภาได้ประชุมเพื่ออภิปรายร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำเสร็จแล้ว และลงมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๐

ประธานรัฐสภาได้นำความกราบบังคมทูลและนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประมินทร- มหามงกุฎฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๖ ของประเทศไทย

สาระสำคัญ

สภา มี ๒ สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งโดยตรงจำนวน ๒๐๐ คน การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง วาระดำรงตำแหน่งคราวละ ๖ ปี เริ่มนับตั้งแต่วันที่เลือกตั้ง

สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๑๐๐ คน และมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔๐๐ คน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นพรรคการเมืองละหนึ่งบัญชี ไม่เกินบัญชีละ ๑๐๐ คน โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียวและให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ ๑ คน และการคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ให้คำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๐๐ คน

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน ๑ คน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิน ๑ คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน ๓๕ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ "บัญชีรายชื่อ" หรือแบบ "แบ่งเขตเลือกตั้ง" ก็ได้ และเมื่อได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้วให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันมิได้

ความสัมพันธ์ระหว่างสภากับคณะรัฐมนตรี

๑. คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มี
การลงมติความไว้วางใจ

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ
ไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้

๓. สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาโดยไม่มี การลงมติได้

๔. นายกรัฐมนตรีมีสิทธิทูลเกล้าฯ เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระกฤษฎีกา
ยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง

๕. ศาลรัฐธรรมนูญ

๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๖. คณะกรรมการป้องกันและ

๓. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๔. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๗. ศาลปกครอง

ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการเมืองต่อไปด้วย

ประกาศใช้

๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

ยกเลิก

๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

รวมระยะเวลา

สาเหตุการสิ้นสุด

คณะทากรกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ทำการรัฐประหารและได้ประกาศให้
ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไป

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๗
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ที่มา ปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมี พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้า ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๗ และได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ไปพลางก่อน เป็นการชั่วคราว

สาระสำคัญ **สภา** มีสภาเดียว คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน

ไม่เกิน ๒๕๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจำนวนไม่เกิน ๓๕ คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกมาจากการแต่งตั้ง ซึ่งมีจำนวน ๑๐๐ คน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ แล้วจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

ประกาศใช้ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗

ยกเลิก ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

รวมระยะเวลา

สาเหตุการสิ้นสุด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๗
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙

ที่มา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ และ เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ความเห็นชอบแก่รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ และได้ประกาศใช้ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

สาระสำคัญ **สภา** มี ๒ สภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา

วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด ๆ ละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับจำนวนข้างต้น หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (๗๖ จังหวัด)

สภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน ๔๘๐ คน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๔๐๐ คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน จำนวน ๘๐ คน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต (น. ๗๑ ม. ๙๔ (๔) (๕))

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน (น. ๗๕ ม. ๙๖ (๑) (๒))

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน ๓๕ คน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน โดยนายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๘ ปี มิได้ และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสภา กับคณะรัฐมนตรี

๑. นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขณะที่รัฐมนตรีอื่น ๆ รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติบังคับไว้ และถ้ากรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี สมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่สิ้นสุดลง

๒. คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ และเมื่อแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว ต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อแสดงมาตรการรายละเอียดของแนวทางในการปฏิบัติราชการในแต่ละปีของการบริหารราชการ

แผ่นดิน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และในการบริหารแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้อง
จัดให้มีแผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน
นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งแบ่งเป็น
๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ประเภทที่ ๒ องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

- องค์กรอัยการ
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประกาศใช้

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและจัดหมายเหตุ